

Spis treści.

Wstęp	2
1. Charakterystyka Gminy Działdowo	3
1.1 Położenie, warunki naturalne	3
1.2 Powierzchnia. Podział administracyjny. Ludność	5
2. Polityka społeczna w zakresie pomocy społecznej	9
3. Diagnoza problemów społecznych w Gminie Działdowo	10
3.1 Bezrobocie	11
3.2 Ubóstwo	14
3.3 Niepełnosprawność i długotrwała choroba	16
3.4 Uzależnienia	18
3.4.1 Alkoholizm	18
3.4.2 Narkomania	20
3.5 Kryzys rodzinny	21
4. Marginalizacja społeczna	25
5. Organizacje społeczne współpracujące z GOPS	26
6. Cele strategiczne pomocy społecznej Gminy Działdowo	27

WSTĘP

Zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64, poz. 593 z późn. zm.) opracowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem obowiązkowym gminy.

Strategia jest instrumentem umożliwiającym podejmowanie decyzji zarówno w najbliższym czasie, jak i w odległej perspektywie. Podlegać będzie ona ciągłym zmianom – będą pojawiać się nowe cele, a część przedstawionych w tym dokumencie straci swoją aktualność. Ten ciągły proces zmian jest jak najbardziej pożądany, ponieważ będzie on miernikiem działań i dążeń społeczności lokalnej.

Od kilku lat obserwujemy zmiany, jakie zachodzą w podejściu do polityki społecznej na szczeblu państwowym i lokalnym. Następuje odchodzenie od nastawienia opiekuńczego, czyli przejmowania odpowiedzialności socjalnej za obywateli. Takie podejście umacniało poczucie bezradności, powodowało rozbudowę postaw roszczeniowych. Społeczeństwo nadal jednak nie jest przygotowane w pełni do ponoszenia konsekwencji dokonywanych w naszym państwie przemian. Mimo wieloletnich już zmagania ludności ze zmianami zachodzącymi w każdej sferze życia społeczeństwo polskie nadal oczekuje, że w każdej sytuacji zagrożenia państwo – gmina pełniło będzie funkcję tzw. „parasola ochronnego”. Jednak w chwili obecnej preferowane jest podejście na zasadzie pomocniczości. Nadrzędnym celem jest pobudzanie w osobach poczucia odpowiedzialności za los swój i rodziny, ukazywanie możliwości wykorzystywania własnej aktywności zmierzającej do usamodzielnienia się. Tak więc za podstawowe narzędzie pracy należy przyjąć szeroko rozumianą pracę socjalną.

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY DZIAŁDOWO.

1.1. Położenie, warunki naturalne.

Gmina Działdowo położona jest w południowej części województwa warmińsko – mazurskiego w powiecie działdowskim. Gminy sąsiadujące to: Dąbrówno, Rybno, Płońska, Iłowo Osada, Kozłowo i miasto Działdowo w woj. warmińsko – mazurskim oraz gminy Kuczbork i Lipowiec Kościelny w woj. mazowieckim. Gmina ma dobre położenie komunikacyjne. Leży, bowiem w pobliżu drogi międzynarodowej E7, a miasto Działdowo jest jednym z ważniejszych węzłów kolejowych w Polsce. Trasa kolejowa Warszawa - Gdańsk przebiega przez ten teren.

Do podstawowych bogactw naturalnych znajdujących się na terenie gminy można zaliczyć: kruszywa, złoża kredy, torfu oraz wodę oligoceńską. Kruszywa, których zasoby ocenia się na wiele milionów ton wydobywane są w Gnojnie, Myśłętach, Grzybinach i Jankowicach. Złoża torfu występują w rejonie rzeki Wkry, a kredy jeziornej w rejonie Grzybin. Gmina Działdowo jest gminą typowo rolniczą. Przeważającą część areału stanowią gleby klasy IV i V, gleby klasy III stanowią zaledwie 14,7%. Jakość gleb wywiera decydujący wpływ na charakter działalności rolniczej. Ponad połowę gospodarstw stanowią gospodarstwa rodzinne o powierzchni do 10 ha. W ostatnich latach znacznej zmianie uległa struktura gospodarstw o dużym areale użytków rolnych. Na terenie gminy działa około 250 przedsiębiorców prowadzących działalność głównie w zakresie handlu, transportu i naprawy pojazdów. Lasy stanowią 17% powierzchni gminy. W gminie są dwa jeziora: Straszewo we wsi Jankowice i Grzybiny we wsi o tej samej nazwie. Przez gminę przepływają rzeki Działdówka, Pierławka, Lipówka oraz kilka mniejszych cieków.

Jest to teren słabo uprzemysłowiony, a co za tym idzie odznaczający się czystą i nie zniszczoną przyrodą, stwarzający znakomite warunki do rozwoju agroturystyki.

MAPA GMINY

DIE GEMEINDEKARTE

1.2. Powierzchnia. Podział administracyjny. Ludność.

Gmina Działdowo zajmuje powierzchnię 272 km². Siedziba Urzędu Gminy znajduje się w mieście Działdowo. Na terenie gminy znajduje się 35 miejscowości, z czego 29 to wsie sołectkie: Burkat, Filice, Gąsiorowo, Gnojenko, Gnojno, Grzybiny, Jankowice, Kisiny, Klęczkowo, Komorniki, Krasnołąka, Kramarzewo, Księży Dwór, Kurki, Lipówka, Mosznica, Myśłeta, Niestoja, Petrykozy, Pierławki, Pożary, Ruszkowo, Rudolfowo, Rywociny, Sękowo, Turza Wielka, Uzdowo, Wysoka, Zakrzewo.

Na koniec grudnia 2004 roku gminę zamieszkiwało 10.008 mieszkańców, co stanowi 14,7% ludności powiatu. Średnia gęstość zaludnienia wyniosła około 37os./km², przy średniej powiatowej 62 os./km². Struktura mieszkańców powiatu pod względem płci kształtowała się następująco na koniec omawianego okresu: na 100 kobiet przypadało 102 mężczyzn. Mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym w roku 2004 było około 2374, w wieku produkcyjnym około 6303, w wieku poprodukcyjnym około 1331. Przyrost naturalny wyniósł 42 osoby. Ze względu na wysoką liczbę bezrobotnych cały Powiat Działdowski, a tym samym Gmina Działdowo zostały uznane za obszar zagrożony bezrobociem strukturalnym.

Spółeczeństwo gminy stanowi istotny czynnik warunkujący możliwości i potrzeby rozwoju lokalnego, co wynika z rozstrzygnięcia przez nie o kształcie ustroju i systemu gospodarczego oraz o charakterze i składzie organów władzy samorządowej, która z kolei decyduje o kierunku strategii rozwoju. Z tego względu ocena sytuacji demograficznej jest jednym z czynników określających kierunek rozwoju gminy. Przedmiotem analizy sytuacji demograficznej będą, zatem: płeć, migracje, struktura wieku ludności oraz przyrost naturalny. Konfiguracja wybranych wskaźników wywierać będzie wpływ na przyszłą strukturę i dynamikę liczby ludności na danym obszarze.

**STRATEGIA POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY DZIAŁDOWO
NA LATA 2005 - 2010**

Tabela 1. Zmiany podstawowych wskaźników demograficznych w Gminie Działdowo w latach 2000 – 2004.

L.p.	Wyszczególnienie	Ludność w Gminie Działdowo – stan na 31 grudnia.				
		2000	2001	2002	2003	2004
1	Ludność	10.043	10.028	10.011	10.035	10.008
2	w tym kobiety	4.718	4.774	4.824	4.897	4.959
3	Ludność na 1 km ²	36,52	36,86	36,80	36,89	36,79
4	Przyrost naturalny	35	64	34	46	42
5	Saldo migracji	-57	-71	-48	-15	brak danych

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Referatu ewidencji ludności Urzędu Gminy Działdowo oraz GUS.

Podstawowy podział społeczeństwa pod względem wieku dzieli się na trzy grupy: osoby w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym. Dane dotyczące struktury ludności według wieku przedstawia tabela.

Tabela 2. Struktura wieku ludności Gminy Działdowo w latach 2000 – 2004.

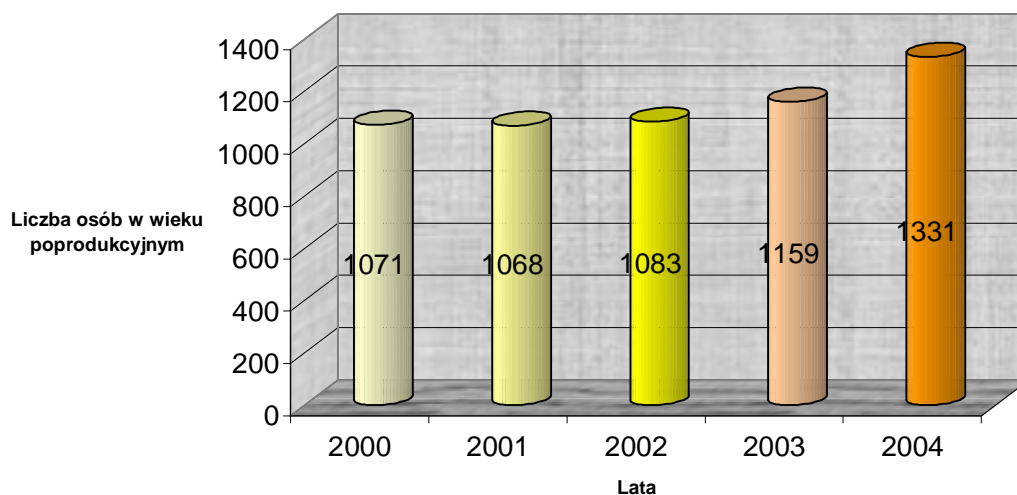
Rok	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	%	Liczba osób w wieku produkcyjnym	%	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	%
2000	2929	29,20	6043	60,20	1071	10,60
2001	2883	28,80	6077	60,60	1068	10,60
2002	2821	28,18	6107	61,00	1083	10,82
2003	2737	27,30	6139	61,20	1159	11,50
2004	2351	23,50	6303	63,00	1331	13,50

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Referatu ewidencji ludności Urzędu Gminy Działdowo.

Z danych tabeli wynika, że w gminie w latach 2000 – 2004 występował sukcesywny spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Łącznie na przestrzeni pięciu analizowanych lat liczba mieszkańców spadła o około 6 % (z 2929 do 2351 osób). Natomiast w przypadku osób w wieku produkcyjnym ich liczba z roku na rok wzrastała. Na przestrzeni analizowanych lat liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym wzrosła o około 3 %. Zjawisko to byłoby pozytywne w przypadku gdyby podaż pracy w gminie była wystarczająca, ale w sytuacji wysokiego bezrobocia zjawisko to jest niepokojące, powoduje bowiem coraz większy popyt na pracę, której nie ma, co skutkuje wzrostem niezadowolenia społecznego i frustracji. Jednocześnie liczba osób w wieku

poprodukcyjnym wzrosła o około 3 %, a zatem sukcesywnie wzrastać będą obciążenia społeczne, ale z drugiej strony otwierają się nowe możliwości pracy dla młodych ludzi, którzy mogą kształcić się i pracować w charakterze opiekunów i rehabilitantów osób starszych.

Rys. 1 Kształtowanie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2000 - 2004

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Działdowie

W analizowanym okresie następował też sukcesywny spadek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym, co spowodowane było silniejszym spadkiem liczby osób w wieku nieprodukcyjnym niż wzrostu liczby osób w wieku produkcyjnym. W efekcie liczba osób w wieku nieprodukcyjnym spadła w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym z 67 osób w 2000 roku do 58 osób w roku 2004.

Istniejąca struktura wieku ludności gminy charakteryzuje tendencja spadkowa liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na rzecz liczby osób będących w wieku produkcyjnym. Zagrożenia, jakie płyną dla rozwoju gminy ze strony nieprawidłowej struktury wieku ludności wiążą się ściśle z rosnącą liczbą ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym. Doprowadzić to może w przyszłości do

*STRATEGIA POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY DZIAŁDOWO
NA LATA 2005 - 2010*

zmniejszenia zasobów pracy występujących na terenie gminy, co może skutkować zahamowaniem rozwoju gospodarczego gminy.

2. POLITYKA SPOŁECZNA W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ

Narzędziem realizacji zadania zaspokajania zbiorowych potrzeb społecznych, jest polityka społeczna, która powinna być dostosowana do potrzeb i uwarunkowań społeczności.

Zadaniem polityki społecznej gminy jest wspieranie najbardziej efektywnych form pomocy osobom i grupom, które z różnych przyczyn nie są w stanie poprawnie funkcjonować. Dotyczy to osób dotkniętych chorobą, niepełnosprawnością, uzależnieniem, jak i osób starszych.

W ostatnim czasie obserwuje się intensyfikację zjawiska zwanego motywacją do pracy i jednocześnie osłabienie systemu zapewnienia zabezpieczenia socjalnego, które dezaktywuje każdego człowieka, który swój byt uzależnia od pomocy.

Obecnie jednostki samorządowe muszą wspierać rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej, nie będące w stanie do końca samodzielnie egzystować. Strategia rozwiązywania problemów pomocy społecznej tworzona jest w oparciu o potrzeby społeczności gminnej w celu ich zaspokojenia na poziomie umożliwiającym bytowanie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Podstawowymi priorytetami polityki społecznej gminy jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin ubogich, objętych bezrobociem oraz ich integracja ze społeczeństwem również wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży, wykorzystanie ich potencjału, zapewnienie równego dostępu do edukacji i kultury szczególnie osobom ze środowisk ubogich. Inną strefą polityki społecznej jest likwidacja różnego typu ograniczeń, które spotykają na swojej drodze osoby niepełnosprawne.

3. DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE DZIAŁDOWO

Nasilanie się różnych problemów społecznych oraz narastające zjawiska patologii mają związek z pogłębiającym się bezrobociem na terenie naszej gminy. Prowadzi to do znacznego ubożenia poszczególnych grup ludności i niemożności radzenia sobie z podstawowymi problemami życia codziennego.

Główne przyczyny, które kwalifikują społeczeństwo do korzystania z pomocy społecznej to:

- bezrobocie,
- ubóstwo,
- długotrwała choroba,
- niepełnosprawność,
- uzależnienia,
- kryzys rodziny.

Tabela.3: Powody przyznania pomocy latach 2001 – 2004.

Lata	Ubóstwo	Sieroctwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych		Alkoholizm
								Rodziny niepełne	Rodziny wielodzietne	
2001	-	-	-	100	480	132	77	75	98	16
2002	-	-	-	80	549	120	95	75	131	15
2003	-	-	-	53	380	184	44	71	142	19
2004	-	-	-	45	420	58	49	68	135	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Działdowie.

3.1. Bezrobocie.

Wprowadzenie w Polsce gospodarki rynkowej spowodowało pojawienie się nowego zjawiska – jawnego bezrobocia. Dynamika, skala i struktura bezrobocia, jak też jego negatywne konsekwencje są odczuwane coraz bardziej nie tylko przez osoby dotknięte brakiem pracy i ich rodziny, ale również przez całe społeczeństwo.

Dlatego też bezrobocie jest ważnym problemem społecznym. Trwały brak pracy ma ogromny wpływ na zaspokajanie potrzeb społecznych w różnych sferach życia, prowadzi do powstania zjawisk patologii społecznej, zakłóca prawidłowy rozwój społeczeństwa, jest źródłem napięć i konfliktów. Bezrobocie budzi społeczne niezadowolenie, wywołuje niezgodę na istniejącą rzeczywistość.

Bezrobocie w szczególny sposób dotyka wsie, które ze względu na położenie geograficzne, strukturę społeczno – gospodarczą, poziom urbanizacji i infrastrukturę społeczną charakteryzują się małym lokalnym rynkiem pracy.

Na terenie Gminy Działdowo bezrobocie wywołuje różne negatywne skutki społeczne w sferze ekonomicznej, powoduje szybką degradację ekonomiczną, spadek poziomu życia, potęguje biedę, rodzi nowe ubóstwo. Ta tendencja utrzymuje się od kilku lat. W lutym 2005 roku stopa bezrobocia wyniosła 24,9%.

Poniższe dane obrazują bezrobocie na terenie Gminy Działdowo w latach 2000-2005.

Tabela 4: Stopa bezrobocia w Gminie Działdowo.

L.p.	Rok	Ogólna liczba bezrobotnych	W tym kobiety	% liczby kobiet to ogólnej liczby bezrobotnych	Stopa bezrobocia
1.	2000	1550	932	60%	25,6%
2.	2001	1720	996	58%	28,1%
3.	2002	1600	847	53%	26,2%
4.	2003	1558	869	56%	25,4%
5.	2004	1524	895	57%	24,2%
6.	2005	1544	882	57%	24,9%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP Działdowo i Referatu ewidencji ludności Urzędu Gminy w Działdowie.

Znaczny odsetek osób bezrobotnych stanowią kobiety. Poziom bezrobocia wśród nich w stosunku do ogółu bezrobotnych kształtował się na poziomie przekraczającym 50% i w analizowanym okresie wykazywał tendencję wzrostową – bezrobocie wśród kobiet wzrosło o 7%. Takie różnice wynikają z tradycyjnego podziału ról. Kobiety ciągle są rzadziej zatrudniane i słabiej opłacane niż mężczyźni. Częściej też rezygnują z pracy po to, aby zająć się wychowywaniem dzieci dlatego, że zbyt mało zarabiają i nie mogą sobie pozwolić na zatrudnienie opiekunki. Taka sytuacja powoduje to, że kobiety czują się pominięte, nie doceniają własnej wartości czują się gorsze od mężczyzn, chociaż często mają wyższe kwalifikacje i wykształcenie niż oni.

Tabela 5: Poziom wykształcenia bezrobotnych zarejestrowanych w PUP Działdowo w latach 2000 – 2004 (stan na 31 grudnia)

L.p.	Rok	Poziom wykształcenia				
		Wyższe	Policealne i średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne i poniżej
1.	2000	9	192	24	446	879
2.	2001	15	235	25	514	931
3.	2002	11	192	30	476	891
4.	2003	21	199	33	468	841
5.	2004	18	204	31	438	833

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Działdowo.

Z podanych danych w tabeli wynika, że wśród osób bezrobotnych w Gminie Działdowo najmniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z wyższym wykształceniem, a największą bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym. Wnioskować z tego można, że wykształcenie jest jednym z kluczowych czynników rozwojowych gminy. Z danych PUP wynika również bardzo prosta zależność: im wyższe wykształcenie tym krótszy okres oczekiwania na pracę.

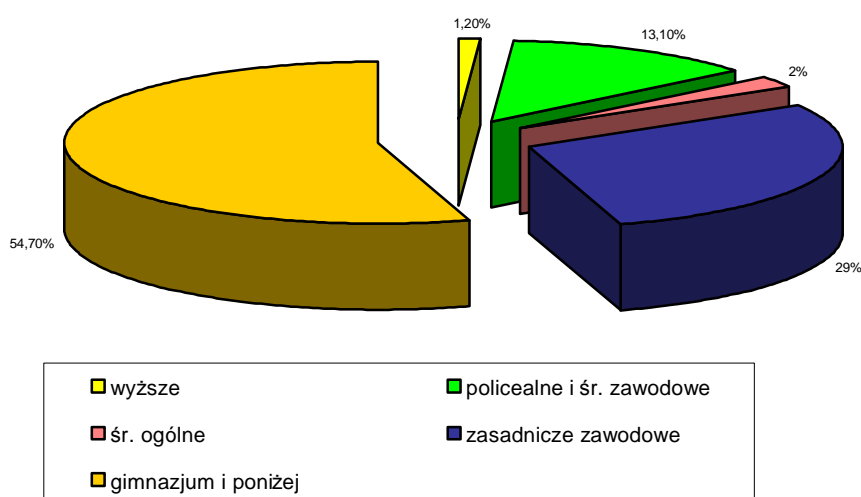
Tabela 6: Procentowa liczba bezrobotnych, którzy znaleźli pracę w ciągu 6 miesięcy od zarejestrowania się w urzędzie pracy (dane dotyczą 2004 roku).

L.p.	Poziom wykształcenia	% liczba osób które znalazły pracę w ciągu 6 m-cy od zarejestrowania
1.	Wyższe	50,0%
2.	Średnie ogólnokształcące	37,0%
3.	Policealne i średnie zawodowe	32,0%
4.	Zasadnicze zawodowe	30,1%
5.	Gimnazjalne i poniżej	22,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Działdowie.

W analizowanym okresie ponad 50% osób z wyższym wykształceniem w ciągu 6 miesięcy od zarejestrowania się w PUP znalazło pracę, a dla porównania w tym samym okresie od zarejestrowania znalazło pracę tylko około 20% bezrobotnych z wykształceniem zawodowym. Wynika z tego, że osoby lepiej wykształcone szybciej znajdują pracę. Wyższe wykształcenie powoduje to, że są one odważniejsze, lepiej przygotowane do prezentacji własnej osoby przed potencjalnym pracodawcą. Dlatego tak potrzebne jest uświadomienie młodym ludziom znaczenia wykształcenia w dalszym życiu zawodowym, ale także osobistym.

Rys. 2: Struktura wykształcenia bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Działdowie w 2004 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Działdowie.

Niski poziom uprzemysłowienia Gminy Działdowo powoduje powstawanie długotrwałego bezrobocia (gmina ma zdecydowanie rolniczy charakter).

Dodatkowo niepokojącym jest fakt, że zjawisko długotrwałego bezrobocia dotyka coraz częściej młodych ludzi, kończących szkoły, czyli tych o największym potencjale możliwości życiowych i zawodowych. Sytuację komplikuje fakt, że aktywizacja tej grupy osób jest trudna, ponieważ wraz z wydłużającym się okresem pozostawania bez pracy, spada mobilność i postępuje zagrożenie marginalizacją społeczną.

Długotrwałe bezrobocie jest też jedną z poważniejszych i najczęstszych przyczyn udzielania świadczeń pomocy społecznej, jednak systematyczne ograniczanie świadczeń z pomocy społecznej powoduje, że wysokość tych świadczeń nie zabezpiecza nawet najpilniejszych potrzeb i prowadzi do ciągłego pogarszania się sytuacji materialnej długotrwałe bezrobotnych i w efekcie do ubóstwa.

3.2 Ubóstwo.

Ocena wysokości podstawowych świadczeń społecznych jest przeprowadzana poprzez zastosowanie porównań z wysokością normatywnego kryterium ubóstwa, jakim jest minimum socjalne. Wysokość minimum socjalnego stanowi nie tyle obraz ubóstwa, co wyraz społecznej umowy, dotyczącej zaspokajania potrzeb na poziomie minimalnym.

Tabela 3: Pomoc udzielona mieszkańcom Gminy Działdowo, ze względu na ich trudną sytuację materialną.

L.p.	Rok, w którym została udzielona pomoc	Liczba rodzin objętych pomocą	Liczba osób	Stosunek % liczby osób objętych pomocą do ogólnej liczby osób
1	2001	753	2.993	30%
2	2002	972	3.919	39%
3	2003	1.087	4.238	42%
4	2004	971	4.061	41%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Działdowo i Referatu ewidencji ludności UG Działdowo.

**STRATEGIA POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY DZIAŁDOWO
NA LATA 2005 - 2010**

Dane te pokazują jak wielka liczba osób znajduje się w trudnej sytuacji materialnej są to przede wszystkim osoby, pozostające bez pracy. W analizowanym okresie 2001 – 2004 liczba osób, które kwalifikowały się do otrzymania pomocy z uwagi na trudną sytuację materialną stale wzrastała z 30% w 2001 roku do 41% w roku 2004, z niewielkim 1% spadkiem wynikającym nie z poprawy ich sytuacji materialnej, ale ze zmiany kryteriów przyznawania pomocy.

Postępujące zubożenie sprzyja postawom bierności, apatii, zaniku aktywności społecznej i zawodowej. Część gminnej społeczności świadomie rezygnuje z uczestnictwa w edukacji i rekreacji, co wiąże się z izolacją społeczną rodzin i nierealnym staje się dążenie pomocy społecznej do ich usamodzielnienia życiowego.

Bardzo dużym wsparciem dla tych rodzin była organizowana pomoc w postaci dożywiania młodzieży uczącej się. Skalę udzielonej pomocy obrazuje tabela.

Tabela8: Pomoc udzielona uczniom szkół Gminy Działdowo, w postaci dożywiania.

L.p.	Rok, w którym została udzielona pomoc	Liczba uczniów objętych dożywianiem	Ogólna liczba uczniów	Stosunek % liczby uczniów objętych dożywianiem do liczby ogólnej uczniów
1	2001	1.060	1.478	71,71%
2	2002	1.088	1.427	76,24%
3	2003	1.229	1.409	87,22%
4	2004	1.072	1.363	78,65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Działdowo i Referatu oświaty UG Działdowo.

Jak pokazuje tabela w analizowanym okresie następował sukcesywny wzrost uczniów objętych dożywianiem i w latach 2001 – 2004 stale przekraczał 70%. Spadek zanotowany w 2004 roku nie był spowodowany poprawą sytuacji, ale zmianą kryteriów przyznawania pomocy. Tak wysoki poziom osób zakwalifikowanych do pomocy obrazuje skalę problemu jakim jest trudna sytuacja materialna skutkująca tym, że młodzież nie kontynuuje nauki i nie

może inwestować w swoją przyszłość, co w rezultacie skutkuje dziedziczeniem ubóstwa i tworzeniem się grup społecznych żyjących na marginesie społeczeństwa.

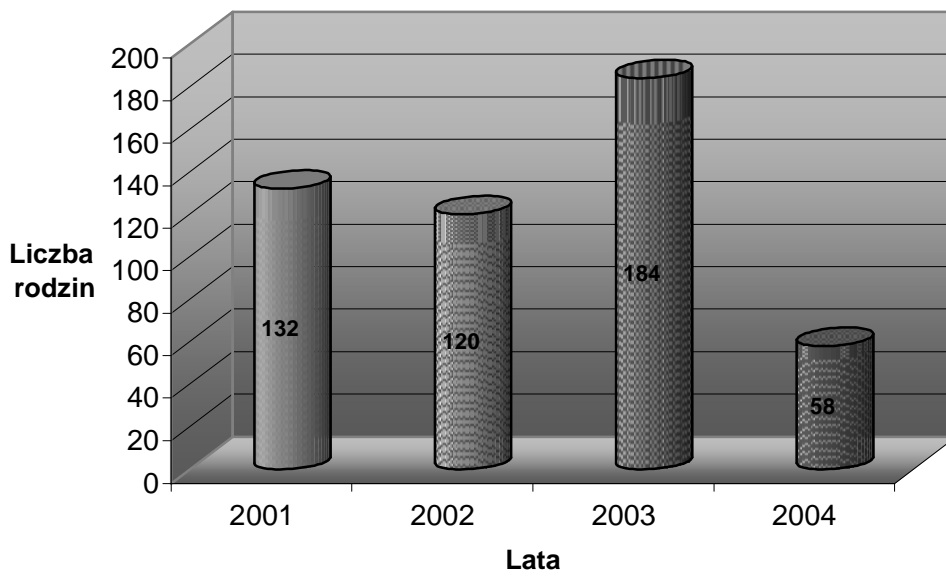
3.3. Niepełnosprawność i długotrwała choroba

Niepełnosprawność to słabość, ograniczenie psychofizyczne uniemożliwiająca pełnię fizycznego, psychicznego i duchowego funkcjonowania. Powoduje upośledzenie wszystkich do pewnego stopnia, obszarów życia człowieka. Zakres konsekwencji zależy od rodzaju niepełnosprawności, stopnia uszkodzenia danego narządu i wieku osoby niepełnosprawnej.

Przyjmuje się, że w procesie przystosowania do życia z niepełnosprawnością istotną rolę odgrywają czynniki psychologiczne i społeczne.

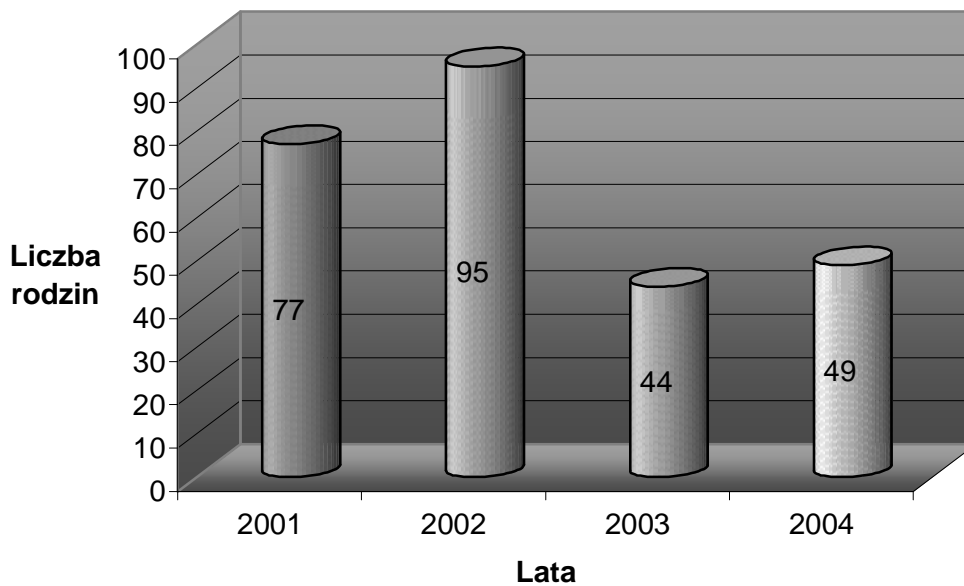
Długotrwałe np. zablokowanie potrzeb, zwłaszcza potrzeby bezpieczeństwa, niezależności, poczucia własnej wartości, samorealizacji, wyzwała stany stresowe, frustracyjne i lęki. Jest to dysfunkcja, która jest niezależna od woli człowieka, powoduje trudności w porozumieniu się ze społeczeństwem, a co za tym idzie izolację, kompleksy, strach przed nowościami np. technicznymi znacznie ułatwiający życie i kontakt z otoczeniem. Osoby niepełnosprawne przeważnie nie mają pracy, czyli nie funkcjonują w społeczeństwie czują się niepotrzebne i odrzucone, nie mają stałych dochodów i żyją często na granicy ubóstwa.

Rys. 3 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu niepełnosprawności.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Działdowo.

Rys. 4 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu długotrwałej choroby.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Działdowo.

3.4. Uzależnienia

W ciągu ostatnich lat w Polsce nastąpił znaczny wzrost różnorodnych zjawisk dewiacyjnych: alkoholizmu i narkomanii. Najbardziej rozpowszechnionym zjawiskiem jest jednak alkoholizm.

3.4.1 Alkoholizm

Alkoholizm jest uważany za chorobę. Alkoholicy to ludzie uzależnieni od alkoholu. Alkohol jest zmieniającą świadomość używką, która może spowodować chorobę o nieuchronnym i dającym się przewidzieć przebiegu. Choroba ta rujnuje pijącego fizycznie, emocjonalnie, duchowo i intelektualnie. Właściwe leczenie może jednak powstrzymać jej rozwój i pijącego przywrócić do zdrowia. Przyczyny alkoholizmu nie są znane; alkoholikiem może stać się każdy i niezależnie od tego ile i jak mocne alkohole pije. Wielu uzależnionych pije tylko okresowo, wielu pije tylko piwo. Trudno jest przewidzieć, jak długo ktoś utrzyma się w granicach picia towarzyskiego, ile lat picia spowoduje, że zostanie alkoholikiem.

Alkoholikiem jest ktoś, u kogo (stale lub, co jakiś czas) odzywa się przymus picia i kto traci kontrolę nad ilością wypitego alkoholu. Osoba taka po wypiciu pierwszego kieliszka traci kontrolę nad ilością wypitego alkoholu, nie potrafi się powstrzymać i pije tyle, że upija się. Po pewnym czasie ten brak kontroli rodzi coraz poważniejsze problemy i chory stopniowo przestaje kierować całym swoim życiem i staje się mniej odpowiedzialny, zarówno w stanie upojenia jak i na trzeźwo.

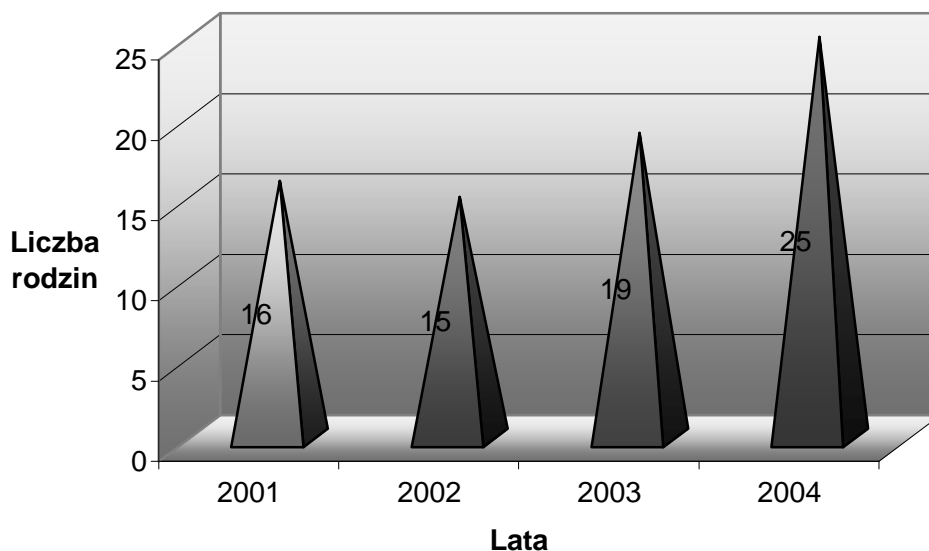
Pijący podają wiele powodów swojego picia, ale nie rozumieją i nie przyjmują faktu uzależnienia. Mówią najczęściej: piję, bo nikt mnie nie rozumie; bo mam kłopoty w domu; bo mam kłopoty w pracy; bo dostałem awans; bo nie dostałem awansu. Tymczasem prawda jest inna – alkoholik pije zawsze z jednego powodu – bo jest uzależniony od alkoholu i musi pić.

Powody podawane jako usprawiedliwienie picia to racjonalizacja części intelektualnego mechanizmu, który pozwala choremu sądzić, że nie jest alkoholikiem. Przełamanie tego mechanizmu, który pozwala choremu sądzić, że nie jest alkoholikiem jest najważniejszym i zarazem najtrudniejszym etapem leczenia. Chory musi sam uznać, że alkohol jest problemem w jego życiu, a jego nadużywanie powoduje wszystkie pozostałe problemy. Im dłużej alkoholik nie ponosi konsekwencji picia, tym trudniej mu dostrzec fakt uzależnienia.

Alkoholizm jest też przyczyną wielu nieporozumień, kłótni rodzinnych a nawet jej rozpadu. Dlatego właśnie jednym z zadań pomocy społecznej jest udzielanie rodzinom, w których występuje problem alkoholowy pomocy psychologicznej i prawnej, ale również prowadzenie działalności informacyjnej, edukacyjnej i zapobiegawczej skierowanej głównie do ludzi młodych po to, aby uchronić ich od powielenia drogi życiowej rodziców.

Na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych należy do zadań własnych gminy i wykonywane one są poprzez realizację Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2004 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odbyła 12 posiedzeń, podczas których przeprowadzane były rozmowy interwencyjno – motywacyjne zarówno z osobami uzależnionymi, jak też z członkami ich rodzin. Z 59 osobami przeprowadzono rozmowy, z czego skierowano do Poradni Uzależnień – 31 osób, w 6 przypadkach skierowano sprawy do sądu o leczenie przymusowe. W poradni uzależnień w Działdowie leczenie podjęło 26 osób uzależnionych i współuzależnionych. Oprócz pomocy udzielanej przez komisję osoby uzależnione i ich rodziny mogą liczyć na wsparcie ze strony GOPS-u nie tylko psychologiczne i prawne, ale również materialne i rzeczowe.

Rys. 4 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu alkoholizmu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Działdowo.

Przedstawione dane wskazują, że w analizowanym okresie liczba osób, którym udzielono pomocy wzrastała, co jest bardzo niepokojące i pozwala przypuszczać, że ta tendencja wzrostowa będzie się nadal utrzymywać, a z tego faktu należy wywnioskować, że działania profilaktyczne prowadzone do tej pory powinny zostać zintensyfikowane, aby zapobiec np. dziedziczeniu choroby alkoholowej, patologii, powstawaniu rodzin dysfunkcyjnych.

3.4.2. Narkomania.

Problem narkomanii w Gminie Działdowo jest marginalny. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na przestrzeni ostatnich lat nie zanotował żadnych przypadków potrzeby udzielenia pomocy rodzinom ze względu na występujący w nich problem narkotykowy, co nie oznacza, że zjawisko to w naszej gminie nie występuje ale to, że osoby uzależnione nie zdają sobie sprawy ze swojego problemu i nie ujawniają się, w związku z czym nie można im pomóc.

Po narkotyki sięgają najczęściej młodzi ludzie pod wpływem grupy, w której funkcjonują chcą się dopasować, zaimponować kolegom. Często powodem pierwszego kontaktu z narkotykami jest zwykła ciekawość. W

dzisiejszych czasach, w których tak ceniona jest wysoka pozycja materialna i zawodowa wykształciła się nowa grupa zagrożenia składająca się z ludzi bardzo ambitnych chcących osiągnąć sukces za wszelką cenę, nawet za cenę utraty zdrowia czy w skrajnych przypadkach życia.

Zjawisko narkomanii stanowi narastający problem społeczny. Obecnie pojawiła się nowa generacja odurzających się – zażywających amfetaminę, palących marihuanę i haszysz, jednak nie wypadających szybko ze swoich ról społecznych.

Dlatego tak ważne jest uświadomienie zagrożenia, jakie niesie z sobą narkomania i docenienie znaczenia profilaktyki.

3.5. Kryzys rodziny.

Rodzina to fundament, najważniejsza jednostka funkcjonująca w społeczeństwie. Wypełnia zarazem ważne funkcje w ramach społeczeństwa globalnego, w zakresie prokreacji oraz w dziedzinie socjologii jednostek i ich przygotowania do życia i działania w zmieniającym się szybko społeczeństwie.

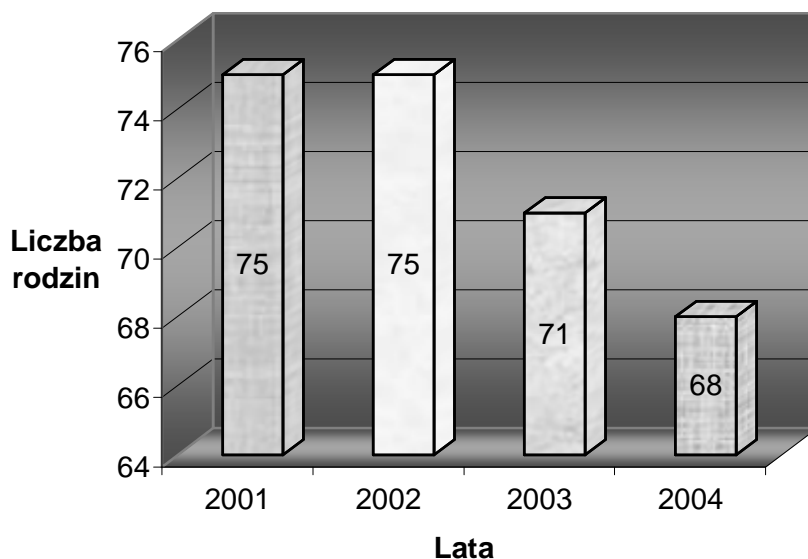
Ze względu na duże znaczenie rodziny dla społeczeństwa, trzeba rodzinę chronić i wspierać. W niej wszystko się zaczyna, ona daje poczucie bezpieczeństwa, pełnej akceptacji i miłości.

Funkcje rodziny: to cele, do których zmierza życie i działalność rodziny oraz zadania, jakie pełni rodzina na rzecz swych członków, zaspokajając ich potrzeby. Aby spełniała swoją rolę potrzebuje odpowiednich warunków do zaspokajania potrzeb psychicznych człowieka, a zwłaszcza potrzeby więzi i wzajemnej przynależności, poczucia własnej wartości, zachowania ciągłości biologicznej, możliwości rozwoju osobowego przez konieczność przystosowania się do warunków życia wynikających z intymnej bliskości drugiego człowieka i przyjęcia odpowiedzialności za jego los i dzieci. Funkcja opiekuńczo – wychowawcza, rodzina jest miejscem wychowania dzieci.

Zachwianie podstawowych funkcji rodziny może spowodować w konsekwencji zniechęcenie do działania, pozytywnego postrzegania świata, utratę własnej wartości, braku perspektyw. W życiu człowieka pozbawionego rodziny pojawia się poczucie zbędności i wyłania się w efekcie grupa ludzi marginalnych i wykluczonych z uczestnictwa w życiu społecznym. Grupa ta wyzwała, nowe negatywne zjawiska w postaci patologii społecznych.

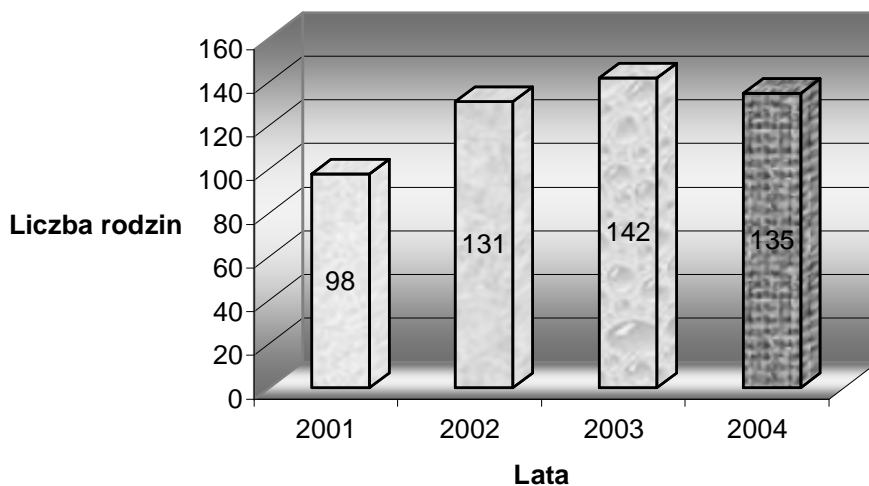
Kryzys rodziny skutkuje kłopotami wychowawczymi, różnego rodzaju dysfunkcjami, a ofiarami tych zjawisk są najmłodsi – dzieci. Pomoc rodzinom z takimi kłopotami należy do zadań pomocy społecznej.

Rys. 5 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodziny niepełne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Dziąldowie.

Rys. 6 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – rodziny wielodzietne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Działdowie.

Oprócz kłopotów wychowawczych kryzys rodziny powoduje sieroctwo i bezdomność.

Sieroctwo – naturalne, to taka sytuacja kiedy rodzice dziecka nie żyją.

W przypadku sieroctwa społecznego dziecko pozbawione jest opieki rodzicielskiej z innych powodów, najczęściej należą do nich: alkoholizm, rozkład pożycia małżeńskiego, bieda, choroby psychiczne lub fizyczne rodziców.

Zjawisko to jest niepokojące, ponieważ wynika z ogólnej sytuacji społeczno – polityczno - gospodarczej naszego kraju. Jest ono postrzegane w kategorii zjawiska patologicznego.

Bezdomność określa się jako sytuację osób, które w danym czasie nie posiadają i własnym staraniem nie mogą zapewnić sobie schronienia, które mogłoby uważać za swoje i które spełniałoby minimalne warunki pozwalające uznać je za pomieszczenie mieszkalne. Stan ten jest uwarunkowany wieloczynnikowo, między innymi poprzez zmniejszoną zdolność do

*STRATEGIA POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY DZIAŁDOWO
NA LATA 2005 - 2010*

samodzielnego życia i radzenia sobie, poddania się wymaganiom społeczeństwa, niewielką odporność na sytuacje trudne, czy marginalizację społeczną.

4. MARGINALIZACJA SPOŁECZNA.

Osoby dotknięte wcześniej omówionymi problemami społecznymi: bezrobociem, znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej spowodowanej brakiem pracy, niepełnosprawne, dotknięte chorobą alkoholową, pozbawione opieki i wsparcia rodziny są narażone na izolację. Często osoby, które borykają się z takimi problemami tworzą hermetyczne grupy niedostosowane społecznie i zagrożone całkowitym wykluczeniem ze społeczeństwa.

Marginalizacja grup społecznych wyraża się w braku uczestnictwa grup społecznych w tych sferach życia, w których – stosownie do określonych kryteriów - uzasadnione jest oczekiwanie, że osoby lub grupy będą uczestniczyły. Marginalizacja grup społecznych wywołuje szereg negatywnych skutków społecznych.

Aby zminimalizować negatywne skutki tego zjawiska konieczne jest podjęcie działań aktywizujących zmierzających do zmniejszenia izolacji społecznej tych grup osób i w tym właśnie celu bardzo przydatne może okazać się zorganizowanie Klubu Integracji Społecznej, którego celem byłaby realizacja zadań umożliwiających udzielenie indywidualnym osobom oraz ich rodzinom pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania, miejscu pobytu lub miejscu pracy.

5. ORGANIZACJE WSPÓLPRACUJĄCE Z GMINNYM OŚRODKIEM POMOCY SPOŁECZNEJ W DZIAŁDOWIE

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Działdowie od wielu lat ściśle współpracuje z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi, które wspomagają i umożliwiają pełną realizację zadań, wynikających z ustawy o pomocy społecznej, są to między innymi:

- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci,
- Polski Czerwony Krzyż,
- Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów,
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym
KOŁO w Działdowie,
- Caritas,
- Dom Pomocy Społecznej w Uzdowie,

W ramach pracy socjalnej Ośrodek współpracuje również z sądem, kuratorami, Policją, pedagogami, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

6. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU POMOCY SPOŁECZNEJ GMINY DZIAŁDOWO

CEL I

Aktywizacja zawodowa oraz łagodzenie skutków bezrobocia.

1. Wspieranie realizowanych przez PUP programów przygotowania zawodowego dla osób bezrobotnych.
2. Inicjowanie/wspieranie programów zwiększających udział osób bezrobotnych w aktywnych formach podnoszenia kwalifikacji, zwłaszcza wśród kobiet, osób młodych oraz długotrwale bezrobotnych – poprzez organizację szkoleń finansowanych z funduszy unijnych.
3. Podejmowanie działań zmierzających do minimalizacji bezrobocia min. poprzez zachęcanie do podejmowania własnej działalności gospodarczej.
4. Promowanie i propagowanie wolontariatu szczególnie wśród młodzieży i absolwentów szkół jako pomostu łączącego zdobytą wiedzę z przyszłą pracą zawodową oraz dla długotrwale bezrobotnych jako alternatywny sposób na zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
5. Rozwinięcie i uściślenie współpracy z PUP w zakresie:
 - aktualizowania danych o zapotrzebowaniu na wykonywanie prac dorywczych,
 - współpraca z PUP w zakresie oferowanych szkoleń, kursów dla bezrobotnych.
6. Rozpoczęcie współpracy z organizacjami działającymi na rzecz kobiet.

CEL II

Powstanie Klubu Integracji Społecznej, wykonującego działania ograniczające zjawisko wykluczenia społecznego.

1. Realizacja działań umożliwiających udzielenie indywidualnym osobom oraz ich rodzinom pomocy w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do

pełnienia ról społecznych w miejscu zamieszkania, miejscu pobytu lub miejscu pracy.

2. Udzielanie wsparcia dla integrowania się grup osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych.
3. Pomoc w samoorganizacji i podejmowaniu inicjatyw i przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej, w tym zmierzające do tworzenia własnych miejsc pracy.
4. Działania edukacyjno – pomocowe, realizowane poprzez organizowanie kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe, jako zwiększenie wartości na rynku pracy.
5. Poradnictwo prawno – administracyjne:
 - udzielanie pomocy oraz porad z zakresu kierowania pism administracyjnych, wniosków do urzędów administracji, urzędów pracy i innych instytucji,
6. Działania zatrudnieniowe:
 - organizowanie robót publicznych według zasad ujętych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
 - udzielanie pomocy formalno – prawnej w tworzeniu i organizowaniu np. spółdzielni socjalnych,
 - przygotowywanie uczestników zajęć w KIS do podjęcia zatrudnienia wspieranego wg art. 16 ustawy o zatrudnieniu socjalnym.
7. Pozyskiwanie środków min. z Europejskiego Funduszu Społecznego.

CEL III

Realizacja założeń i zadań Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych poprzez:

1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej.

2. Wspomaganie działalności instytucji służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
3. Udzielanie rodzinom, w których występuje problem alkoholowy pomocy, prawnej oraz ochrony przed przemocą w rodzinie, pomoc osobom uzależnionym od alkoholu.
4. Ograniczenie dostępności do alkoholu i środków psychoaktywnych.
5. Udzielenie pomocy socjalnej dzieciom i młodzieży, pochodzącym ze środowiska, w którym występuje problem alkoholowy poprzez zapewnienie im wyżywienia w szkole, wyposażenia ich w niezbędne artykuły szkolne, odzież.

Zadanie realizowane będzie przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działającą przy Urzędzie Gminy Działdowo wspólnie z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

Cel IV

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów narkomanii.

1. Współpraca środowisk nauczycielskich w zakresie profilaktyki uzależnień.
2. Promocja zdrowego stylu życia.
3. Rozwój kultury fizycznej i sportu.
4. Tworzenie klubów zainteresowań.
5. Skuteczna walka z osobami zajmującymi się dystrybucją środków odurzających.
6. Organizowanie dla mieszkańców gminy kampanii, mających na celu informowanie o zagrożeniach, jakie niesie ze sobą narkomania oraz sposobach aktywnego zwalczania przejawów wspomnianej patologii.
7. Zatrudnienie specjalistów z zakresu leczenia narkomanii.

CEL V

Wspomaganie i wspieranie osób nie mogących uzyskać wsparcia ze strony rodziny.

1. Udzielenie pomocy finansowej i rzeczowej w postaci zasiłków stałych, celowych lub okresowych.
2. Pośrednictwo w umieszczaniu osób zagrożonych bezdomnością w domach pomocy społecznej.
3. Zapewnienie opieki psychologicznej w celu zmiany postaw sprzyjających bezdomności np. apatii, bierności, bezradności.
4. Zwiększenie zainteresowania osób bezdomnych programami wychodzenia z bezdomności.
5. Tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych i różnych form opieki zastępczej.
6. Przygotowywanie osób będących wychowankami domów dziecka do samodzielnego funkcjonowania po opuszczeniu w/w instytucji lub rodzin zastępczych.
7. Organizowanie gminnych świetlic i klubów środowiskowych dla dzieci.
8. Wspieranie psychiczne rodzin zastępczych i podnoszenie ich kompetencji w nowej sytuacji.

CEL VI

Wspieranie osób starszych

1. Pośrednictwo w umieszczaniu osób wymagających opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych do domów pomocy społecznej.
2. Poprawa oferty świadczonych usług poprzez jej wzbogacenie i podniesienie poziomu usług.
3. Pozostawienie ludzi starszych jak najdłużej w środowisku zamieszkania.